हल गोरू पालक कृषकहरूलाई प्रोत्साहन अनुदान वितरण कार्यक्रम कार्यविधि, २०८०

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति : २०८०।१२।१९
प्रकाशित मिति : २०८०।१२।२३

पुष्ठभुमि:

हाते ट्र्याक्टर तथा प्रविधिको बढ्दो प्रयोगका कारण पुस्तौंदेखि चल्दै आएको हाम्रो परम्परा पनि हराउँदै गएको तथा त्यसको संरक्षणका लागि गाउँ, बस्ती, टोल, बस्ने गोरु पालेका कृषकहरु जसले गोरु पाली खेतीपातीकै भरमा जिविकोपार्जन गरेका तथा अन्य आम्दानी ज्याला, मजदुरी गरी जिविकोपार्जन गर्ने कृषकहरुको मनोबल बढाउनको लागि र बस्ती बस्तीका बाँझा जग्गाहरु जोती खेती गरी कृषि कर्म गरी उब्जिएका कृषि उपजबाट जिवन निर्वाहा गर्न सहज हुने उद्देश्यले हल गोरु पोषण खर्च अनुदान वितरण कार्यक्रम व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपले कार्यान्वयनको लागि **स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४** को दफा ११ को उपदफा (२) 'ण' मा भएको व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्न सोही ऐनको दफा १०२ को उपदफा (२) को अधिकार प्रयोग गरी यो कार्यविधि स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गरिको छ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र परिभाषा:** (१) यो कार्यविधिको नाम "हल गोरु पालक कृषकहरुलाई प्रोत्साहन अनुदान वितरण कार्यक्रम कार्यविधि, २०८०" रहेको छ।
(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा:** (१) विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:
   क. "गाउँपालिका" भन्नाले फेदीखोला गाउँपालिकालाई सम्झनु पर्दछ।
   ख. "निर्देशक समिति" भन्नाले दफा ५ बमोजिम गठित समितिलाई सम्झनु पर्दछ।
   ग. "प्राविधिक समिति" भन्नाले दफा ७ बमोजिम गठित समितलाई सम्झनु पर्दछ।
   घ. "कृषक" भन्नाले कृषि व्यवसाय गर्दै आएका कृषक एवम् कृषकहरुको संस्थालाई सम्झनु पर्दछ।
   ङ. "सचिवालय" भन्नाले पशुपन्छी विकास उपशाखा भन्ने सम्झनु पर्दछ।

च. "हल गोरु प्रोत्साहन रकम" भन्नाले हल गोरु पालन गरेको वा हल गोरु परेली (दुई किसानहरुले १/१ वटा गोरु पालन गरी हल गोरुको रुपमा प्रयोग गरी कृषि कर्म गरेको) कृषकहरुलाई पनि प्रोत्साहन स्वरुप प्रदान गरिने रकमलाई सम्झनु पर्दछ।

छ. "हल गोरु" भन्नाले जुन जोत्न तथा अन्य कृषि प्रयोजनका लागि एउटै घरमा २ वटा गोरु पालन गरेको वा गोरु परेली (दुई किसानहरुले १/१ वटा गोरु पालन गरी हल गोरुको रुपमा प्रयोग) गरी कृषि कर्म गरेको सम्झनु पर्दछ।

ज. "परेली गोरु" भन्नाले दुई किसानहरु मिलेर आफ्नो घरमा एक एक वटा गोरु पालन गरी एक हल गोरुको रुपमा प्रयोग गर्ने अभ्यासलाई परेली गोरु सम्झनु पर्दछ।

झ. "कार्यालय प्रमुख" भन्नाले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्दछ।

परिच्छेद-२

कार्यक्रम सञ्चालनका उद्देश्य, आधार तथा मापदण्ड

३. **हल गोरु प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालनका उद्देश्यहरु:** (१) हल गोरु प्रोत्साहन रकम प्रदान गर्न देहाय बमोजिमका उद्देश्य रहेका छन ।

क. हल गोरु पालक कृषकहरुबाट रोजगारी सृजना हुनेछ।

ख. बाँझो जग्गाहरु खेतीयोग्य जमिनमा परिणत हुनेछ।

ग. मेसिनरी औजारहरु जस्तै हाते ट्र्याक्टर, मिनी टिलर, उपलब्ध नहुने क्षेत्रहरुमा गोरुबाट जमिन खनजोत गरी उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि हुनेछ।

घ. खेतीका लागि आवश्यक पर्ने प्राङ्गारिक मल उत्पादन भई उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि हुनेछ।

ङ. प्राङ्गारिक मलको प्रयोगले प्राङ्गारिक उत्पादन हुनेछ जुन प्रयोगले कृषक तथा उपभोक्ताको स्वस्थ रहनलाई सहयोग गर्नेछ।

च. माटोको गुणस्तर सुधारमा सहयोग पुग्नेछ।

छ. जैविक विविधता तथा पारिस्थितिक प्रणालीलाई सहयोग पुग्नेछ।

४. **कृषक छनोटको मापदण्डहरु:** (१) हल गोरु प्रोत्साहन रकम प्रदान गर्दा देहाय बमोजिमका आधारहरुलाई मापदण्डको रुपमा लिनुपर्नेछ।

क. हल गोरु पाल्ने वा परेली गोरु पाल्ने कृषकहरुले व्यवस्थित गोठको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ।

ख. कृषि प्रयोजन तथा प्राङ्गारिक मलका लागि गोरु पाल्दै आउनुभएका किसानलाई गोरुको संरक्षण तथा प्रोत्साहन स्वरूप अनुदान उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

ग. गोरु पालनमा आफ्नै घरको सदस्य संग्लनता भएको हुनुपर्नेछ।

घ. एकल महिला अपाङ्ग व्यक्ति निम्न आय भएका कृषकहरुलाई विशेष प्राथामिकता दिइनेछ।

ङ. पूर्ण खोप कार्यक्रममा आवद्ध कृषकहरुलाई विशेष प्राथामिकता दिइनेछ।

च. अनुदान प्राप्त कृषक अनिवार्य रुपमा किसान सूचीकरण कार्यक्रममा सूचीकृत भएको हुनुपर्नेछ। तर हाललाई किसान परिचय पत्र प्रमाणपत्र नपाएको भए पनि हुनेछ।

छ. गोरु पालन गर्दा एक घरमा हल गोरु पालन गरेको वा हल गोरु परेली (दुई किसानहरुले १/१ वटा गोरु पालन गरी हल गोरुको रुपमा प्रयोग गरी कृषि कर्म गरेको)को रुपमा पालन गरेको कृषकहरुलाई पनि प्रोत्साहन रकम प्रदान गरिनेछ।

ज. निम्न आय भएका कृषकहरुलाई प्राथामिकता दिनु पर्नेछ।

झ. हल गोरु पाल्ने कृषकले प्राङ्गारिक मल व्यवस्थापनको लागि गोठमा व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ।

ञ. प्रोत्साहन प्राप्त गरेका हल गोरु कृषकले कम्तीमा २ आर्थिक वर्षसम्म गोरु बेच्न पाईने छैन। तर कृषकको आवश्यता र इच्छा बमोजिम साटफेर गर्न पाउनेछ।

ट. प्रोत्साहन प्रदान गरेका गोरुलाई बीमा कार्यक्रममा समावेश गराउन पहल गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद-३

संस्थागत व्यवस्था

५. **निर्देशक समितिको गठन**: (१) हल गोरु प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालनमा नीतिगत निर्देशन तथा मार्गदर्शन गर्न गाउँ कार्यपालिकाको बैठकद्वारा गठित गाउँपालिका स्तरीय आर्थिक विकास समिति नै यस कार्यविधि बमोजिमको निर्देशक समिति रहनेछ।

(२) निर्देशक समितिको बैठकमा आवश्यता अनुसार अन्य शाखा तथा उपशाखा तथा विशेषज्ञलाई निमन्त्रणा गर्न सकिनेछ।

(३) निर्देशक समितिको बैठक सञ्चालन तथा व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ।

क. संयोजकको निर्देशानुसार सदस्य सचिवले बैठक बोलाउने छ।

ख. निर्देशक समितिको बैठक कम्तीमा एक आर्थिक वर्षमा दुई पटक बस्न सक्नेछ।

६. **निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार**: (१) हल गोरु पालक कृषकरुलाई प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रियामा समग्र विकास र प्रवर्द्धनका लागि सहजीकरण गर्ने सम्बन्धमा निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ।

क. अनुसूची-१ बमोजिम तोकिएको प्रोत्साहन अनुदान नबढने गरी संख्या निर्धारण गरी कार्यपालिकामा पेश गर्ने,

ख. हल गोरु प्रोत्साहन कार्यक्रम परिचालन सम्बन्धी आवश्यक पर्ने स्रोत तथा बजेटको व्यवस्थाको लागि सिफारिस गर्ने,

ग. हल गोरु प्रोत्साहन कार्यक्रमको अनुदान प्रभावहलाई प्रभाकारिता बनाउनलाई आवश्यक छलफल गर्ने,

घ. विनियोजित बजेट परिधि भित्र तथा आवश्यतानुसार अनुदान हेरफेर गर्न सकिनेछ।

ङ. प्राविधिक समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने।

७. **प्राविधिक समिति**: (१) हल गोरु प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न प्राविधिक समिति देहाय बमोजिम हुनेछ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	संयोजक
प्रशासन, योजना तथा आन्तरिक व्यवस्थापन शाखा प्रमुख	सदस्य
वित्तीय व्यवस्थापन शाखा प्रमुख	सदस्य
कृषि विकास उपशाखा प्रमुख	सदस्य
पशुपन्छी विकास उपशाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

(२) प्राविधिक समितिको बैठकमा आवश्यता अनुसार अन्य विषयगत शाखा तथा अन्य कृषिसँग सम्बन्धित सरोकारवाला निकायलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(३) प्राविधिक समितिको बैठक सञ्चालन तथा व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ।

क. अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य सचिवले बैठक बोलाउनेछ।

ख. प्राविधिक समितिको बैठक आवश्यता अनुसार बस्नेछ।

८. **प्राविधिक समितिको काम कर्तव्य र अधिकार**: (१) प्राविधिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ।

क. हल गोरु प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालनको विधि तयार गर्ने,

ख. निर्देशक समितिबाट स्वीकृत अनुदान रकम बमोजिम वितरण तथा बाँडफाँड गर्ने,

ग. हल गोरु सूचीकरण सम्बन्धी आधार तथा मापदण्ड तयार गर्ने,

घ. कार्यक्रम सञ्चालनको नियमित अनुगमन गर्ने,

ङ. निर्देशक समितिले तोकेको अन्य कार्यक्रम गर्ने,

च. हल गोरुको विवरण अद्यावधिक गर्ने र प्रतिवेदन तयार गर्ने,

छ. हल गोरु प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालनको लागि सहकार्य तथा सूचना व्यवस्थापन गर्ने,

ज. कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा समसामयिक विषयमा निर्देशक समितिको स्वीकृत लिई छलफल गर्ने,

झ. हल गोरु प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालनको सम्पर्क विन्दुको रुपमा काम गर्ने,

ञ. निर्देशक समितिले तोकेका अन्य कार्यहरु गर्ने।

परिच्छेद-४

कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रिया र अनुदान रकम

९. **कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रिया**: (१) हल गोरु प्रोत्साहन अनुदान प्रदान गर्दा सामान्यतया तपसिल बमोजिमको कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रिया रहनेछ।

क. यस कार्यक्रम सञ्चालनको लागि कम्तीमा १५ दिनको सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरिनेछ।

ख. प्राप्त निवेदनहरु पशुपन्छी विकास उपशाखामा संकलन गरिनेछ।

ग. प्राप्त निवेदनहरु विनियोजित बजेटबाट प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराउन सक्ने कृषक भन्दा बढी कृषकको आवेदन परेमा समितिले छनोट गर्नेछ।

घ. छनोट भएका कृषकहरुसँग अनुगमन र मूल्याङ्कनको आधारमा सम्झौता गर्ने,

ङ. उक्त प्रोत्साहन रकम वापतको अनुदान रकम सम्बन्धित कृषकको बैंक खातामा जम्मा गरिदिनु पर्नेछ,

च. परेली गोरु पालक दुई जना किसानलाई सम्बन्धित व्यक्तिको खातामा व्यवस्था भए बमोजिमको रकम जम्मा गर्नु पर्नेछ,

छ. आवश्यक परेमा कृषक छनौट निर्देशक समितिबाट हुनेछ,

ज. अनुगमन र मूल्याङ्कन दफा १२ मा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ,

झ. यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम अन्य शीर्षकमा खर्च गर्न पाईने छैन।

१०. प्रोत्साहन अनुदान रकम: (१) हल गोरु पालक कृषक वा परेली गोरु पालक कृषकलाई अनुसूची-१ बमोजिमको रकम प्रोत्साहन स्वरुप उपलब्ध गराईनेछ।

परिच्छेद ५

खर्चको स्रोत व्यवस्थापन र अनुगमन मूल्याङ्कन

११. खर्चको स्रोत: (१) यस कार्यविधिमा तोकिए बमोजिमका कार्यक्रम सञ्चालन तथा अनुदान प्रदान गर्न देहायका स्रोतबाट प्राप्त रकम प्रयोग गरिनेछ।

(क) गाउँपालिकाबाट प्राप्त रकम,

(ख) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम,

१२. अनुगमन मूल्याङ्कन: (१) यस कार्यविधि बमोजिम प्रोत्साहन स्वरुप अनुदान रकम प्रदान गर्दा आवश्यकता बमोजिम तपसिल बमोजिमको समितिले अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्न सक्नेछन्।

क. दफा ५ मा व्यवस्था भए बमोजिमको निर्देशक समिति,

ख. गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन समिति,

ग. वडास्तरीय अनुगमन समिति,

घ. दफा ६ मा व्यवस्था भए बमोजिमको प्राविधिक समिति।

१३. लेखा र लेखापरीक्षण: (१) अनुदान रकमको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राख्नु पर्नेछ।

(२) अनुदान रकमको अन्तिम लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ।

परिच्छेद-६
विविध

१४. हल गोरु प्रोत्साहन रकम प्राप्त गर्ने कृषकहरुको काम कर्तव्यहरु: (१) हल गोरु प्रोत्साहन रकम प्रदान गर्ने कृषकहरुले देहाय बमोजिमको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्नेछ।

क. हल गोरु वा परेली गोरु पालक कृषकहरुले उपलब्ध वा समयसापेक्ष तालिम लिई प्राङ्गारिक मल तथा खेतीपाती व्यवस्थापन गर्नमा उत्साहित हुनुपर्नेछ,

ख. नियमित समय सापेक्ष तथा उपयुक्त प्राविधिक सल्लाह लिन उत्सुक हुनुपर्ने,

ग. नजिकको क्षेत्र भित्रका खेतीपाती गर्न बाँझो जग्गा खनजोतमा सहयोग गर्ने तथा अन्य क्रियाकलापहरु जस्तै दाईँहाल्ने, प्राङ्गारिक मल, आदी क्षेत्रमा स्थानीय दररेट बमोजिम सेवा शुल्क लिई सहयोग गर्न तत्पर हुनुपर्नेछ।

घ. हल गोरु व्यवस्थापन पालनमा अन्य आवश्यक क्रियाकलापहरु सञ्चालनको लागि समन्वय तथा सहजीकरणको भूमिका निर्वाह गर्ने,

ङ. हल गोरु पालक कृषकहरुको संस्थागत विकास गर्न सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्ने,

च. हल गोरु पालन तथा प्राङ्गारिक मल व्यवस्थापन सम्बन्धी समयसामयिक विषयवस्तु र सवालहरुमा सम्बन्धित निकायलाई जानकारी दिने,

छ. कार्यालयसँग स्थलगत तथ्याङ्क तथा अन्य विवरण संकलन तथा विश्लेषण गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने,

ज. कृषि जैविक विविधतालाई संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न समुदायलाई सुसूचित गराउन सहयोग गर्ने,

झ. हल गोरु पालन गर्ने सम्बन्धमा कुनै कुनै समस्या पर्न गएमा तत्काल सचिवालयमा सम्पर्क गर्ने,

ञ. प्राविधिक समितिले दिएको निर्देशन पालना गर्ने।

१५. कार्यविधिको व्याख्या र कार्यविधिमा संशोधन सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) यो कार्यविधिको कार्यान्वयनमा द्विविधा वा अस्पष्टता उत्पन्न भएमा गाउँ कार्यपालिकाले गरेको निर्णय नै अन्तिम हुनेछ।

(२) यो कार्यविधिमा कुनै संशोधन वा थपघट गर्नुपर्ने भएमा दफा ५ को उपदफा (१) बमोजिम गठित निर्देशक समितिको सिफारिसमा यस कार्यविधिमा आवश्यतानुसार गाउँ कार्यपालिकाले संशोधन वा परिमार्जन गर्न सक्नेछ।

१६. कारवाही तथा असूल उपर: (१) यस कार्यविधि विपरीत तथा झुठा विवरण पेस गरी आर्थिक अनुदान तथा सहयोग प्राप्त गरेको जानकारी हुन आएमा सम्बन्धित व्यक्तिबाट सरकारी बाँकी सरह असूल उपर गरिनेछ ।

(२) यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका कुराहरु प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

१७. बाधा अडकाउ र फुकाउने: यो कार्यविधि कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा आएमा गाउँ कार्यपालिकाले बाधा अडकाउ फुकाउन सक्नेछ।

१८. बचाउ: यस कार्यविधिमा लेखिएका कुरा यसै कार्यविधि बमोजिम र अन्य कुराहरुको हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

अनुसूची-१

(परिच्छेद ४ को दफा १० बमोजिम)

प्रोत्साहन अनुदान रकम

क्र.सं.	शिर्षक	प्रोत्साहन अनुदान रकम	कैफियत
१	हल गोरु पालक कृषक	१०,०००	प्रति हल
२	परेली गोरु पालक कृषक	५,०००	प्रति कृषक प्रति गोरु

प्रमाणीकरण:

फेदीखोला गाउँपालिकाको **हल गोरु पालक कृषकहरुलाई प्रोत्साहन अनुदान वितरण कार्यक्रम कार्यविधि, २०८०**, मिति २०८०/१२/१९ गतेको यस फेदीखोला गाउँ कार्यपालिकाको बैठकबाट पारित भई प्रमाणीकरणको लागि आज मिति २०८०/१२/२१ गते बुधबार पेस हुन आएकोले फेदीखोला गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय वा आदेश र अधिकारको प्रमाणीकरण (कार्यविधि) नियमावली, २०७४ को नियम ४ को उपनियम १ बमोजिम यो **हल गोरु पालक कृषकहरुलाई प्रोत्साहन अनुदान वितरण कार्यक्रम कार्यविधि, २०८०** प्रमाणीकरण गर्दछु।